

Gras is om in te liggen, deel 65.

John Bruinsma

Franse en Groene Amarant.

Ruim een decennium geleden kwamen we er achter dat alle grote, (grijs-)groene Amaranten niet allemaal *Amaranthus retroflexus* (Papegaaienkruid) zijn, maar dat er ook nog een dubbelganger is: *Amaranthus hybridus* (Groene amarant, vroeger Basterdamarant). Het snelste onderscheid: Papegaaienkruid in bovenste van de stengel dicht kort ruw behaard (daardoor grizig en dof); Groene amarant stengel kaal of weinig behaard (daardoor groen en glimmend). Zie verder dé Flora of (her-)lees Gras 36, Venkraai 116, nov/dec.1993.

Het blijkt allemaal nog erger te zijn. Volgens Dirkse, Barendse en Abbink-Meijerink (1998) schuilen onder de naam *Amaranthus hybridus* twee soorten: *Amaranthus bouchonii* Thell. (Franse amarant) en *Amaranthus hybridus* L. in strikte zin (Groene amarant).

Tabel 1. Het onderscheid tussen Franse Amarant en Groene Amarant

Franse Amarant	Groene Amarant
Vrucht zonder deksel, niet openspringend. (Fig.1)	Vrucht met deksel, regelmatig overdwars openspringend; jong als een lijntje te zien. (Fig.2)
Binnenste bloemdekbladen van de vrouwelijke bloemen (1,0-)1,5(-2,2) mm lang	Binnenste bloemdekbladen van de vrouwelijke bloemen (1,0-)2,0-2,5(-3,4) mm lang

Wel-of-geen-deksel is het voornaamste kenmerk. "Bepalen of de vruchten al dan niet openspringen is in het veld het gemakkelijkst te controleren door een (bijna) rijpe bloeiaar in de handpalm te wrijven waardoor de vruchten loslaten. Zijn ook de dekseltjes los waarbij het witte (onrijpe) of zwarte (rijpe) zaad zichtbaar wordt, dan betreft het *A.hybridus*. Komen de zaden pas na vrij stevig wrijven van de vrucht tussen duim en wijsvinger dan is geen dekseltje aanwezig en betreft de plant *A.bouchonii*. " (Duistermaat, 1999).

Wie al vast wil oefenen op zo'n perforatielijntje op een vrucht, kan het proberen bij *Plantago major* (Grote Weegbree) waar de zaden op dezelfde manier te voorschijn komen.

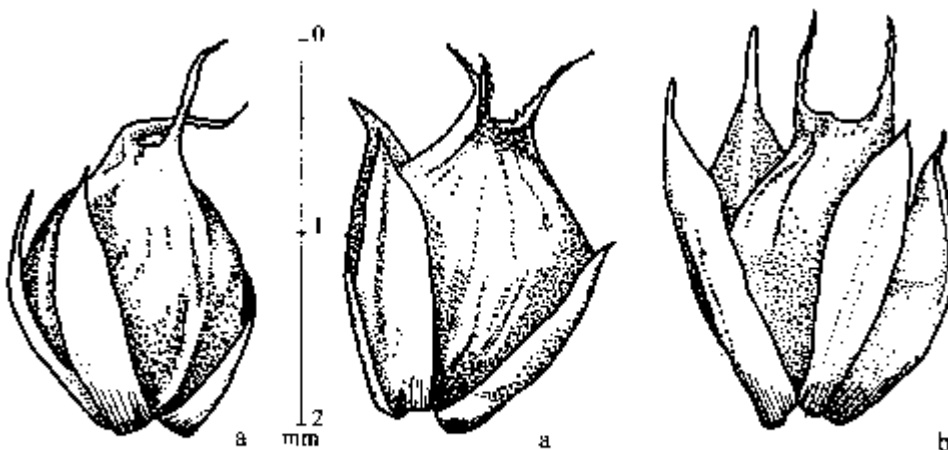

Fig. 1 *Amaranthus bouchonii* (Franse amarant), rijpe vruchten met bloemdek: a. Amerongen 1959; b. Roven Leeuwen 1983.

De Floristische Werkgroep heeft de combinatie *Amaranthus hybridus* + *bouchonii* in zijn werkgebied tussen 1990 en 1998 gezien in 95 km-blokken, dat is vrij algemeen (Joep Spronk, 1999). Tussen 1980-1989, de in de Atlas Van de flora van Eindhoven beschreven periode, waren er nog maar 3 meldingen (Rensen-Bronkhorst 1993). Dé Flora geeft als standplaats: "op droge, min of meer voedselrijke,

omgewerkte grond, vooral in industriegebieden, ook op akkers." De lokale atlas meldt als standplaatsen trottoirs en een akker + inrit (J.Bruinsma 1993). Sindsdien zien we de 'soort' vooral, maar niet uitsluitend, in maïsakkers. Pas op: ook *Amaranthus retroflexus* komt in maïsakkers voor!

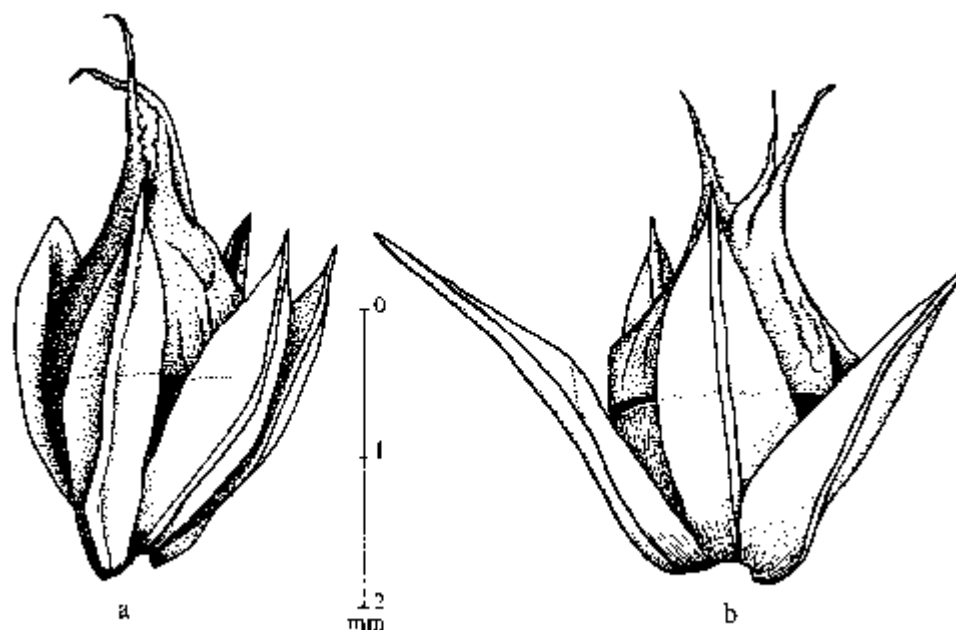

Fig. 2. *Amaranthus hybridus* (Groene amarant), rijpe vruchten met bloemdck: a. Utrecht 1895; b. Erp 1941.

Het Milieu Educatie Centrum in Eindhoven bewaart 7 exemplaren. Deze planten hebben geen van alle deksels of perforatielijntjes. Tot heden hebben we dus alleen *Amaranthus bouchonii* verzameld. Volgens Dirkse, Barendse en Abbink-Meijerink (1998) komt alleen *Amaranthus hybridus* in Zuid-Nederland voor. Volgens Gerard Dirkse (mond.med.) heeft Fons Reijerse, die in Boxmeer e.o. floreert, net als wij alleen *Amaranthus bouchonii* aangetroffen.

Tabel 2. Gegevens over Franse Amarant in het Milieu Educatie Centrum Eindhoven

datum	plaats	blok	rijpheid vruchten
25-10-1986	kerkplein Son, mogelijk afkomstig van bloemist	162/391	zeer jong
07-09-1987	langs fietspad Panakkers, Nuenen	166/386	rijp
16-11-1987	idem	166/386	rijp
17-12-1987	idem	166/386	rijp
27-09-1989	op maïsakker + inrit, Beek en Donk	173/393	rijp
10-10-1990	bij de Hooidonkse brug, Breugel	163/390	tamelijk jong
14-09-1986	bij de brug over de Nederrijn, achter de haven, Arnhem	40-23	rijp

In deze minicollectie zijn er in juli al rijpe vruchten en zijn er in oktober nog steeds planten met zeer jonge vruchten.

Het nummer dat voor *Amaranthus hybridus* op de streeplijst staat (1652), wordt alleen nog gebruikt voor de combinatie. Achterop de streeplijst kunnen de soorten worden opgeschreven: de echte *Amaranthus hybridus* (5318) en *Amaranthus bouchonii* (5311).

Graag deze nazomer en herfst planten verzamelen. Liefst droog en in elk geval voorzien van datum, vindplaats en standplaats, in te leveren bij ondergetekende. Verzamel liefst de hele plant of tenminste een flink deel, zodat we hem in het herbarium kunnen opbergen. Twijfelgevallen sturen we, zeker nu we daartoe uitgenodigd zijn (Duistermaat 1999), naar het bevoegd gezag.

Literatuur

- Bruinsma, John. *Amaranthus hybridus*. In Rensen-Bronkhorst, Rian(red.)(1993). Atlas van de Flora van Eindhoven 1980-1989. KNNV afdeling Eindhoven, Eindhoven.
- Bruinsma, John (1993). Gras is om in te liggen 36. (*Amaranthus retroflexus* en *A.hybridus*). Venkraai 116., november/december
- Dirkse, Gerard M., Rutger Barendse & Corrie Abbink-Meijerink (1998). *A.bouchonii* Tell. (Franse Amarant) en *Amaranthus hybridus* L. (Groene amarant) in Nederland. Gorteria 24, p.69-80.
- Duistermaat, Leni (H.) (1999). Nogmaals *Amaranthus hybridus* L. (Groene amarant) en *A.bouchonii* Tell. (Franse Amarant). Gorteria 25, p.31-33.
- Meijden, R.van der(1996). Heukels' Flora van Nederland. 22e druk, Wolters-Noordhoff, Groningen.
- Spronk, Joep(1999). Flora van district 19 t/m 1998 (inclusief Flora van Eindhoven). Nieuwsbrief Floron: Brabant-midden, nr. 7.

De illustraties zijn afkomstig van Dirkse, Barendse & Abbink-Meijerink (1998).